

agreement" is available only in the legislation of Ukraine on public procurement. The mentioned structure of legal regulation raises questions about the relation of framework and basic contracts, as well as on the application of the provisions of the framework agreement to the main treaties, etc. Based on the analysis of the legislation of Ukraine and other countries, scientific literature, the study of the ratio of the framework agreement to related constructions, The author concluded that there was no proper positive regulation of the framework agreement in the civil law of Ukraine. As a result of the said author, the relevant proposals for amending the Civil Code of Ukraine were submitted.

Keywords: organizational, organizational, framework agreement, loan agreement.

УДК 354.072.2

І. М. ДУДИК

ЗАСТОСУВАННЯ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ ПРОЦЕДУРИ БЕЗКОНФЛІКТНОГО ВРЕГУЛЮ- ВАННЯ КАРТЕЛЬНОГО СПОРУ МІЖ УЧАСНИКАМИ ГОС- ПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено окремим аспектам мирного врегулювання картельного спору – вкрай актуального питання у сфері захисту економічної конкуренції з огляду на його поширеність у щоденній ринковій практиці, з одного боку, а також на недостатню законодавчу врегульованість, з іншого. Вказана процедура, однак, використовується Антимонопольним комітетом України без належного юридичного оформлення, що суттєво знижує її регуляторний та економічний ефект. У статті представлено ті основні підходи, які практикують країни Європейського Союзу для безконфліктного розв'язання картельних спорів. Запропоновано механізми реалізації згаданого інструмента в реаліях вітчизняного конкурентного правового поля.

Ключові слова: картель, мирова угода (*cartel settlement*), примирення сторін, Антимонопольний комітет України, штраф (санкція), учасники господарської діяльності.

Дудык І.Н. Применение Антимонопольным комитетом Украины процедуры бесконфликтного урегулирования картельного спора между участниками хозяйственной деятельности

Статья посвящена отдельным аспектам мирного урегулирования картельного спора – крайне важного вопроса в сфере защиты экономической конкуренции, учитывая его распространенность в ежедневной рыночной деятельности, с одной стороны, а также недостаточное регулирование этого вопроса в законодательстве, с другой стороны. Указанная процедура, тем не менее, используется Антимонопольным комитетом Украины без надлежащего юридического оформления, что существенно снижает ее регуляторный и экономический эффект. В статье представлен механизм реализации упомянутого инструмента в условиях конкурентного правового поля Украины.

Ключевые слова: картель, мировое соглашение (*cartel settlement*), примирение сторон, Антимонопольный комитет Украины, штраф (санкция), участники хозяйственной деятельности.

Dudyk Inna. The Antimonopoly committee of Ukraine practices for a non-conflict regulation of cartel disputes amid economic operations' participants

The article is aimed at tackling the important issue in the sphere of protection of economic competition, such as peaceful settlement of cartel disputes. This issue is of present interest and extremely common in practice, though some aspects of it have not yet been stipulated by Ukraine's legislature. The mentioned procedure, however, is increasingly used by

the Antimonopoly Committee of Ukraine in the regular course of work, having not been properly registered legally, which hampers the positive effect on a non-conflict cartel settlement. The article provides for key elements for the implementation of a non-conflict settlement of a cartel in the countries of the European Union as an example for an adoption of the best practices in future. The appropriate mechanism of realization for this procedure in actual practice of legal field has been suggested.

Keywords: *cartel, cartel settlement, conciliation of parties, Antimonopoly Committee of Ukraine, fine (sanction), participants in economic activity.*

Система ринкових відносин сучасної України є надзвичайно відкритою і динамічною. Законодавча база, якою регулюються взаємодія учасників ринку, зокрема, у такій чутливій і складній сфері як конкуренція, не встигає адекватно реагувати на проблеми, що повсякчас виникають, нерідко не в змозі пропонувати адекватні відповіді на виклики часу. Зокрема, недосконалість законодавчого забезпечення контрольних повноважень Антимонопольного комітету України ускладнює процес запобігання і боротьби із порушеннями конкурентного законодавства. Однією із актуальних вимог у цьому зв'язку є врегулювання узгоджених дій суб'єктів господарювання, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції й відповідно – до економічно необґрунтованого підвищення цін або дефіциту товарів. Таке явище вкрай складно виявити, воно завдає відчутних збитків економічній системі держави.

Однією із суттєвих прогалин є відсутність в українському конкурентному законодавстві можливості для посадових осіб Антимонопольного комітету України вирішити справу про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарської діяльності шляхом примирення сторін (інші назви цієї процедури – *картельна мирова угода, безконфліктне врегулювання картельного спору* тощо). Однією стороною такої угоди виступає держава в особі конкурентного відом-

ства як заявника; іншою стороною процесу є відповідач - порушник законодавства про захист економічної конкуренції.

Хоча процедуру *примирення сторін* у конкурентному законодавстві України не прописано, в практичній діяльності такий інструмент впливу органами Антимонопольного комітету України досить активно використовувався. Картельні мирові угоди укладаються у вигляді усних домовленостей між конкурентним відомством та учасниками узгоджених дій (картельних змов). Зміст домовленостей полягає, як правило, у співробітництві між представниками державних органів і учасниками ринку під час розслідування справ. Така співпраця завершується юридично оформленим рішенням з відповідним мінімальним розміром штрафу для суб'єктів картельної діяльності в обмін на визнання вчинення ними антиконкурентних узгоджених дій (навіть якщо факт вчинення такого порушення належним чином не доведений).

Випереджальне застосування конкурентним органом процедур розв'язання антиконкурентних спорів шляхом укладення мирових угод (ще до того, як цю процедуру прописано законодавством) є, на наш погляд, додатковим аргументом актуальності питання щодо законодавчого забезпечення процедури безконфліктного врегулювання картельних спорів як перспективного механізму у здійсненні контрольних повноважень Антимонопольним комітетом України та його органами.

Тобто вимогою сучасної економічної системи є впровадження картельної мирової угоди в нормативно-правове поле конкурентного законодавства. Сам інститут мирової угоди має довгу історію свого розвитку, зазнавши розквіту в дореволюційний період. У ті часи мировій угоді як різновиду матеріально-правових угод присвячується цілий ряд робіт. Зокрема, поняттю, сутності мирової угоди була приділена увага з боку Є.В.Васьковського, Г. Денбурга, Г. Ф. Шершеневича тощо. За радянських часів інститут мирової угоди досліджувався М. А. Гурвичем, П.Ф. Єлісейкіним, І. Г. Побірченком та багатьма іншими вченими. У сучасний період безперечно вагоме значення мають праці О. А. Беляневич, О. Г. Бортнік, Ю.В. Білоусов,

Т.В. Боднар, О. П. Подцерковного, Ю.Д. Притика, Л. С. Феденяк, С.Я. Фурса, М.Й. Штефан, М.М. Ясинок тощо.

Натомість проблематика мирного врегулювання картельного спору Антимонопольним комітетом України у наукових роботах практично не досліджувалася або була позбавлена системного підходу. На сьогодні існують лише поодинокі розробки, присвячені окремим аспектам вказаної проблеми (О.О. Бакалінська, К.В. Бондаренко, Н.Я. Борсук, І.М.Дудик, С.В. Шкляр та ін.). Однак у науці адміністративного права комплексний аналіз інституту примирення сторін під час розгляду справ Антимонопольним комітетом України про узгоджені дії учасників ринку досі залишається поза увагою дослідників.

Мирова угода є складним правовим явищем, до якого входить договір як угода матеріального права та ряд елементів процесуального характеру. По суті, це своєрідний матеріально-правовий спосіб захисту суб'єктивного права, поєднання матеріально-правової угоди і спеціально встановлених законом процесуальних дій.

Питання особливостей і позитивних наслідків картельного врегулювання спору без переговорів сформовано країнами Європейського Союзу. Так, із початком застосування заохочувальних методів залучення суб'єктів господарювання до співпраці з антимонопольними органами ЄС налагодився ефективний та доволі частий спосіб отримання вагомій та достатньої інформації для розкриття картельних домовленостей від самих учасників узгоджених дій. І, як результат, велика кількість конкурентних відомств країн Європейського Союзу почали стикатися з викликом швидкого отримання незаперечних доказів картельної поведінки та відповідним намаганням знайти ресурси для прискореного завершення розслідувань та притягнення учасників картелю до відповідальності.

Щоправда такому виправданому прагненню ставали на заваді дії суб'єктів господарської діяльності, які не розраховували ні на звільнення від відповідальності, ні на її пом'якшення, спрямовані на швидке оскарження обвинувачення, висунутих проти них.

Враховуючи таку тенденцію 30 червня 2008 році Європейська комісія прийняла офіційну процедуру картельного врегулювання, яка містить Регламент¹та Повідомлення².

В процедурі мирного врегулювання сторони визнають свою участь і відповідальність у картелі. В обмін, сторони заощаджують не тільки на судових витратах, уникаючи тривалих процедур, але й отримують зниження штрафної санкції у розмірі 10 %. Крім того, процедура безконфліктного врегулювання картельного спору дозволяє сторонам займатися конструктивним обговоренням щодо визначення обсягу порушення, що може суттєво вплинути на розмір штрафу. Застосування процедури дає змогу Комісії розглянути більше випадків порушення конкурентного законодавства за ті ж самі ресурси, що, в свою чергу, збільшує загальне стримування³.

Одним з недоліків мирного врегулювання є те, що сторони картельного спору умовно відмовляються від певних процесуальних прав, які б існували за інших умов. Така відмова включає в себе обмежений доступ до справи Комісії та обмежена можливість бути заслуханими в усній формі засідання. Однак цей недолік є незначним, оскільки процедура мирного картельного врегулювання зазвичай використовується у випадках, коли порушення не оскаржується. У разі припинення мирного способу врегулювання картельного спору, сторони відновлюють доступ до повного спектру прав на захист відповідно до звичайної процедури порушення.

На відміну від процедури укладення угоди (*plea bargaining procedure*), яка застосовується у Сполучених Штатах, процедура картельного врегулювання не є інструментом розслідування. Дискусії щодо примирення сторін в ЄС можуть відбутися після того як Комісія проведе повне розслідування фактів порушення законодавства (тобто, після отримання результатів перевірок на місцях, запитів на інформацію, повідомлення про пом'якшення відповідальності заявників тощо) і прийняв рішення про порушення справи. Як тільки Комісія приймає рішення про доцільність застосування безконфліктного вирішення картельного спору встановлюється термін, принаймні два тижня (з можливим продовженням), в межах якого

сторони повинні письмово заявити про готовність взяти участь процедури мирного вирішення спору.

На практиці Комісія проводить три двосторонні раунди обговорень для досягнення загального розуміння з кожною стороною справи. Ці обговорення мають намір: (а) представити сторонам оцінку Комісії в цій справі, а також основні фактичні докази; (б) обговорити обсяг порушення (тобто тривалість та тяжкість), та розрахунок штрафної санкції; і (в) розкрити суму штрафів, що накладатимуться.

Зміст обговорень між Комісією та сторонами має розглядатися конфіденційно. Для сторін це означає, що вони не можуть розкривати жодній третій стороні в будь-якій юрисдикції зміст обговорень або документів до яких вони мали доступ, окрім тих, які чітко схвалені Комісією. Будь-яке порушення в цьому відношенні може призвести до припинення Комісією процедури врегулювання картельного спору. Для Комісії таке зобов'язання з конфіденційності означає, що інформація, надана під час цих обговорень однією стороною, не може використовуватися як доказ проти інших сторін.

Після цих двосторонніх зустрічей Комісія надає сторонам щонайменше, 15 робочих днів (з можливим продовженням), для представлення остаточного подання розрахунків, яке повинно включати ряд положень: 1) чітке та недвозначне визнання сторонами відповідальності за порушення; 2) зазначення максимальної суми передбаченого штрафу; і 3) інформацію про надання учасникам спору достатньої можливості для висловлення власної думки Комісії.

Після офіційного запровадження процедури мирного картельного врегулювання (*cartel settlement procedure*) перше рішення було прийнято у 2010 році, яке, в свою чергу, підштовхнуло до практичного застосування даної процедури у ще 21 випадків по суті за останні шість років.

Крім очевидного 10% -го штрафу (що може скласти мільйони євро), установи для врегулювання будуть фінансово стимулюватися для вступу до безконфліктного врегулювання обговорення, оскільки на сьогоднішній день Комісія ніколи не збільшувала штраф за об-

тяжучої обставини. Крім того, учасники цієї процедури, як правило, отримують прискорене прийняття рішення по справі.

Завдяки застосуванню цього інституту на практиці середня тривалість розслідування та завершення справ про порушення конкурентного законодавства зменшена майже на два роки. Тривалість процедури врегулювання, починаючи з відкриття провадження до прийняття остаточного рішення - коливається від 11 до 18 місяців, тоді як процедура повного картелю, включаючи перевірку суду, можуть тривати кілька років⁴.

Таким чином, мирні врегулювання у справах про картелі виступають новим ефективним засобом викриття та запобігання картельних змов. Як про це неодноразово наголошувалося в експертному середовищі, переваги від застосування таких процедур не обмежуються прискоренням розслідування стосовно фактів антиконкурентних угод, рішень. Позитивні наслідки від цих нововведень значно глибші. Вони полягають у вивільненні часових, організаційних, фінансових ресурсів суб'єктів державного контролю для розслідування інших картельних змов⁵. Крім того, наявність можливості зізнатися у правопорушенні й у такий спосіб позбутися або пом'якшити відповідальність одного з його учасників виступає важливим психологічним запобіжником, яким посилюється превентивний ефект від застосування мирного врегулювання у справах про картелі.

Враховуючи значні переваги від запровадження інституту безконфліктного врегулювання картельного спору в європейських країнах, вважаємо за необхідне нерідко існуючі усні домовленості між учасниками узгоджених дій та конкурентним відомством України щодо взаємного примирення легалізувати на законодавчому рівні, встановивши, таким чином, чітку та прозору процедуру вирішення конфліктної ситуації.

Офіційне введення такої процедури у конкурентне правове поле пропонували б реалізувати шляхом доповнення Закону України «Про захист економічної конкуренції»⁶ положеннями про можливість визнання учасниками ринку своєї участі у картельній змові з

відповідною відмовою від оскарження рішення органів Антимонопольного комітету України та передбачити зменшення штрафу в 10 % розмірі у вказаному випадку.

Так, статтю 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції» пропонуємо доповнити новими частинами наступного змісту:

«Юридична або фізична особа – учасник антиконкурентних узгоджених дій, що має намір отримати скорочення штрафу у розмірі 10 % за вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 1 статті 50 Закону України, має право звернутися до Комітету із заявою про укладення мирової угоди протягом усього періоду розгляду справи по суті.

Рішення Комітету про розгляд заяви щодо ініціювання укладення мирової угоди між Антимонопольним комітетом і учасником(ми) узгоджених дій приймається після подання з попередніми висновками у справі».

Для ефективного функціонування вказаних положень повинен існувати деталізований механізм їх реалізації на рівні або окремого підзаконного нормативно-правового акту або відокремленого розділу в Правилах розгляду справ про порушення антимонопольного законодавства України. Зазначений механізм повинен, зокрема, включати такі складові, як:

1. зміст заяви про намір укладення мирової угоди в картельній справі із вказівкою щодо: а) визнання учасниками ринку відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії; б) передбачуваного максимального накладення органами Антимонопольного комітету України штрафу; в) ім'я контактної особи (для юридичних осіб), номер засобу зв'язку (телефон, факс тощо), а також, якщо така є, адресу електронної пошти; г) ін.;

2. обов'язок заявника щодо нерозголошення інформації про подання ним заяви про намір укладення мирової угоди у картельній справі;

3. підтвердження учасниками картельної змови про відмову від судового оскарження обвинувального рішення Антимонопольного комітету України;

4. обов'язок філіалів (представництв) однієї фірми або одного об'єднання суб'єкта господарювання у справі про антиконкурентні узгоджені дії, які бажають мирно врегулювати конфліктну ситуацію, призначити спільного представника з метою прискореного завершення справи;

5. неможливість застосування процедури звільнення від відповідальності або її пом'якшення після початку процедури укладення мирової угоди між Антимонопольним комітетом України та учасниками господарської діяльності;

6. зміст картельної мирової угоди;

7. випадки, за яких укладення мирової угоди у картельній справі є неможливим, та можливість зміни положень мирової угоди, запропонованої Комітетом;

8. порядок оскарження у справі про антиконкурентні узгоджені дії мирової угоди.

Позитивні наслідки від введення запропонованої нами процедури безконфліктного врегулювання картельної справи важко переоцінити. Одними з можливих результатів діяльності цієї системи є сприяння скороченню адміністративних процедур, спрощення механізму усунення антиконкурентних наслідків від узгоджених дій, значне скорочення ризику оскарження прийнятих Антимонопольним комітетом України рішень та багато інших взаємних переваг. Вказані переваги належить якнайшвидше закріпити законодавчо і повною мірою запровадити у роботі національного конкурентного відомства України.

1. *Commission Regulation (EC) No 622/2008 of 30 June 2008 amending Regulation (EC) No 773/2004, as regards the conduct of settlement procedures in cartel cases.* URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008R0622> 2. *Commission Notice on the conduct of settlement procedures in view of the adoption of Decisions pursuant to Article 7 and Article*

23 of Council Regulation (EC) No 1/2003 in cartel cases. URL: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008XC0702\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52008XC0702(01)) **3.** *Antitrust*: Commission introduces settlement procedure for cartels. Reference: IP/08/1056 Date: 30/06/2008. URL: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/08/1056&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> **4.** *Flavio Laina*. Negotiating settlements in antitrust proceedings: the EU Cartel settlement procedure. Paris, France. October 2016. URL: <http://icwsummit.com/wp-content/uploads/sites/18/2016/11/14h15-2-NEGOTIATING-SETTLEMENTS-LAINA-img-2-2.pdf> **5.** *Cartel* settlements. Report to the ICN Annual Conference. Kyoto, Japan. International Competition Network. April 2008. URL: <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc347.pdf> **6.** *Про захист економічної конкуренції*: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14

Dudyk Inna. The Antimonopoly committee of Ukraine practices for a non-conflict regulation of cartel disputes amid economic operations' participants

One of the major gaps is the lack of opportunities for officials of the Antimonopoly Committee of Ukraine to resolve the issue of anticompetitive concerted actions of economic entities by conciliation of parties in the Ukrainian competition law (the other name of this procedure is a cartel agreement, a conflict-free settlement of a cartel dispute, etc.). One party to such an agreement is a state represented by the competition authority as the applicant; the other party to the process is the defendant - a violator of the legislation on the protection of economic competition.

Although the procedure for conciliation of parties in the Ukrainian competition law is not registered, in practice, such an instrument of influence by the Antimonopoly Committee of Ukraine was used very actively. Cartel agreements are concluded in the form of verbal agreements between the competition authority and the participants of the concerted actions (cartel conspiracies).

The issue of the peculiarities and positive consequences of a cartel settlement of a dispute without negotiations has been formed by the countries of the European Union. Thus, with the commencement of the use

of incentive methods for the involvement of business entities, an effective and rather frequent way of obtaining significant and sufficient information for the disclosure of cartel arrangements from the participants of the concerted actions was established in cooperation with the EU antitrust authorities. And as a result, a large number of competition authorities in the European Union began to face the challenge of promptly obtaining indisputable evidence of cartel behavior and appropriate efforts to find resources to expedite the completion of investigations and bring cartel members to justice.

Peaceful settlement in cartel cases is a new and effective means of exposing and preventing cartels. As repeatedly noted in the expert environment, the benefits of using such procedures are not limited to accelerating the investigation of facts of anti-competitive agreements and decisions. The positive effects of these innovations are much deeper. They consist in the release of time, organizational, financial resources of state control bodies for the investigation of other cartel conspiracies. In addition, the possibility of confessing the offense and thus eliminating or mitigating the responsibility of one of its participants is an important psychological fuse, which increases the preventive effect of the peaceful settlement of cases in cartel cases.

Taking into account the significant advantages of the establishment of a non-conflict settlement mechanism for cartels in European countries, it is often necessary to legally negotiate formal agreements between participants in concerted actions and the Ukrainian competition authority on mutual reconciliation in a legislative manner, thus establishing a clear and transparent procedure for solving a conflict situation.

The official introduction of such a procedure in a competitive legal field would be proposed to be implemented by supplementing the Law of Ukraine "On the Protection of Economic Competition" with the provisions on the possibility of recognizing market participants of their participation in a cartel agreement with an appropriate refusal to appeal the decision of the Antimonopoly Committee of Ukraine and to provide for a reduction of 10% in the given case.

For the effective functioning of these provisions, there must be a detailed mechanism for their implementation at the level or separate sub-legislative legal act or a separate section in the Rules for reviewing cases of violation of the antitrust laws of Ukraine.

The positive effects of introducing our proposed procedure for a non-conflict settlement of cartel cases can not be overestimated. One of the possible outcomes of this system is to facilitate the reduction of administrative procedures, to simplify the mechanism for eliminating the anti-competitive effects of concerted actions, to significantly reduce the risk of appealing against decisions taken by the Antimonopoly Committee of Ukraine and many other mutual benefits. These benefits should be fixed as soon as possible by law and fully implemented in the work of the national competition authority in Ukraine.

Keywords: cartel, cartel settlement, conciliation of parties, Antimonopoly Committee of Ukraine, fine (sanction), participants in economic activity.

УДК 347.92

Х. А. ДЖАВАДОВ

ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПОСЛЕДСТВИЙ НАРУШЕНИЯ ПРАВИЛ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ПОДСУДНОСТИ ГРАЖДАНСКИХ ДЕЛ

Исследованы последствия нарушения правил территориальной подсудности гражданских дел в соответствии с действующим гражданским процессуальным законодательством Украины. Анализируются различные подходы к регламентации полномочий суда апелляционной инстанции при установлении нарушения правил подсудности. Определяется характер

© ДЖАВАДОВ Хикмет Аловсам оглы – кандидат юридических наук, научный сотрудник Института государства и права им. В.М.Корецкого НАН Украины